

**ІНСТИТУТ ЗАКОНОДАВСТВА
ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ**

**РЕФЕРАТИВНИЙ ОГЛЯД
ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА
(Інформаційно-аналітичний дайджест)**

Липень – вересень 2015 р.

Київ – 2015

УДК 341:061.1ЄС

P45

СЕРІЯ «РЕФЕРАТИВНИЙ ОГЛЯД ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА»

*Серію рекомендовано до друку Вченою радою Інституту законодавства
Верховної Ради України (Протокол № 9 від 26 жовтня 2006 р.)*

Загальна редакція В. О. Зайчука,
академіка НАПН України

Реферативний огляд європейського права / За заг. ред. В. О. Зайчука.
P45 – Лип. – верес. 2015 р. – К., 2015. – 40 с.

Серію «Реферативний огляд європейського права» підготовлено в Інституті законодавства Верховної Ради України з метою оперативного системного інформування державних органів, наукових установ та громадськості щодо прийняття європейських законодавчих актів, розвитку європейської правової доктрини та практики Європейського суду з прав людини.

Серію розраховано на народних депутатів України, депутатів місцевих рад, працівників секретаріатів комітетів і фракцій Верховної Ради України, помічників-консультантів народних депутатів України, а також фахівців, які працюють у сфері адаптації національного законодавства до норм європейського права.

УДК 341:061.1ЄС

© Інститут законодавства Верховної Ради України, 2015

РЕЗЮМЕ ВИПУСКУ

У першому розділі реферативного огляду подаються анотації новоухвалених актів Ради Європи. Зокрема, у зазначений період увагу Ради Європи привернули питання відповідальності та етики засобів масової інформації у медіа-середовищі, посилення співпраці у боротьбі з кібертероризмом та іншими масштабними кібератаками в Інтернеті, визнання та запобігання неонацизму тощо.

Серед нових документів Європейського Союзу, огляду яких присвячено другий розділ, – акти, що регулюють питання запровадження європейської програми переселення та моніторингу вмісту окремих шкідливих речовин у харчових продуктах.

Третій розділ збірника присвячено практиці Європейського суду з прав людини за скаргами проти України. Рішення Суду щодо порушення прав на справедливий судовий розгляд, ухвалені за цей період, стосувалися переважно невиконання рішень національних судів та затягування судових розглядів у національних судах.

Четвертий розділ огляду містить матеріали стосовно проблем реформування Ради Безпеки ООН у контексті безпеки в Європі, посилення зовнішніх кордонів Союзу та створення передумов для проведення реформ у зоні євро у період після 2017 року.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК ОСНОВНИХ АБРЕВІАТУР ТА ТЕРМІНІВ	6
I. АКТИ РАДИ ЄВРОПИ	8
ДОКУМЕНТИ ПАРЛАМЕНТСЬКОЇ АСАМБЛЕЇ.....	8
<i>Резолюція 2066 (2015) від 24 червня 2015 року «Про відповідальність та етику ЗМІ у змінному медіа-середовищі»</i>	12
<i>Рекомендація 2075 (2015) від 24 червня 2015 року «Про відповідальність та етику ЗМІ у змінному медіа-середовищі»</i>	12
<i>Резолюція 2067 (2015) від 25 червня 2015 року «Щодо осіб, які зникли під час конфлікту в Україні» .....</i>	13
<i>Рекомендація 2076 (2015) від 25 червня 2015 року «Щодо осіб, які зникли під час конфлікту в Україні».....</i>	18
<i>Резолюція 2069 (2015) від 26 червня 2015 року «Про визнання та запобігання неорасизму».....</i>	18
<i>Резолюція 2070 (2015) від 26 червня 2015 року «Про посилення співпраці щодо боротьби з кібертероризмом та іншими масштабними атаками в Інтернеті» .....</i>	20
<i>Рекомендація 2077 (2015) від 26 червня 2015 року «Про посилення співпраці щодо боротьби з кібертероризмом та іншими масштабними атаками в Інтернеті».....</i>	21
II. ЗАКОНОДАВСТВО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ.....	22
<i>Рекомендація Комісії (Євросоюз) 2015/914 від 8 червня 2015 року стосовно європейської програми переселення.....</i>	22
<i>Рекомендація Комісії (Євросоюз) 2015/1381 від 10 серпня 2015 року щодо моніторингу вмісту мий 'яку у харчових продуктах .....</i>	23
III. ПРАКТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ ЗА СКАРГАМИ ПРОТИ УКРАЇНИ	24
<i>Рішення Європейського суду з прав людини у справі «ВОЛОДИМИР ЗАЙЧЕНКО проти України» від 26 лютого 2015 р. (Остаточне рішення від 6 липня 2015 р., заява № 45797/09).....</i>	24
<i>Рішення Європейського суду з прав людини у справі «СЕРГІЙ КІРПІЧЕНКО проти України» від 2 квітня 2015 р. (Остаточне рішення від 2 липня 2015 р., заява № 38833/03).....</i>	26

<i>Рішення Європейського суду з прав людини у справі «ОРЛОВСЬКИЙ проти України» від 2 квітня 2015 р. (Остаточне рішення від 2 липня 2015 р., заява № 12222/09) ...</i>	<i>29</i>
<i>Рішення Європейського суду з прав людини у справі «ГАЛЬ проти України» від 16 квітня 2015 р. (Остаточне рішення від 16 липня 2015 р., заява № 6759/11) .....</i>	<i>31</i>
IV. РОЗВИТОК ДОКТРИНИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА.....	33
<i>Незавершеність порядку денного з питань кібербезпеки в Європі.....</i>	<i>33</i>
<i>Чи підриває ЄС демократію в Європі?.....</i>	<i>34</i>
<i>До питання про реформування Ради Безпеки ООН.....</i>	<i>36</i>
<i>Глави держав – членів ЄС вирішують посилити зовнішні кордони.....</i>	<i>37</i>
<i>Європейська Комісія створює передумови для реформ у зоні евро на період після 2017 року.....</i>	<i>38</i>

ПЕРЕЛІК ОСНОВНИХ АБРЕВІАТУР ТА ТЕРМІНІВ

Договір ЄС – Договір про заснування Європейського Співтовариства.

ДФЄС – Договір про функціонування Європейського Союзу.

ЕМС – Економічний і монетарний союз.

Євратом – Європейське Співтовариство з атомної енергії.

Європейська Рада – міждержавна складова Європейського Союзу, до якої входять глави держав чи урядів країн – членів ЄС та Голова Європейської Комісії. Європейська Рада збирається щонайменше двічі на рік під головуванням керівника держави чи уряду держави-члена, що головує в Раді.

Європейське Співтовариство (Співтовариство) – засноване згідно з Римським договором 1957 р. З 1993 р. цей термін було витіснено із загального вжитку терміном «Європейський Союз», тепер він застосовується для позначення міждержавного об'єднання держав-членів, які утворюють Європейський Союз.

ЄІБ – Європейський інвестиційний банк.

Європейський суд – Європейський суд з прав людини.

ЄЦБ – Європейський центральний банк. Одна з семи інституцій (разом із Європейською Радою, Радою ЄС, Європейською Комісією, Судом ЄС, Європейським центральним банком та Рахунковою палатою) Європейського Союзу (ст. 13 Консолідованої версії Договору про ЄС).

Європейські Співтовариства – Європейське Співтовариство з Атомної Енергії, Європейське Співтовариство з вугілля та сталі, а також Європейське Економічне Співтовариство. Внаслідок їх злиття у 1967 р. цими трьома Співтовариствами керують єдині інституції, тому часто їх узагальнено називають «Європейське Співтовариство». Відколи у 2002 р. Європейське Співтовариство з вугілля та сталі припинило існування, фактично залишилося два Європейських Співтовариства.

ЄП – Європейський Парламент. Одна з семи інституцій Європейського Союзу (ст. 13 Консолідованої версії Договору про

ЄС від 2010 р.). Є асамблеєю представників держав – членів ЄС, обирається прямим загальним голосуванням.

ЄС – Європейський Союз. Заснований згідно з Договором про Європейський Союз 1993 р. (інші назви – Маастрихтський договір, Договір про ЄС або ДЄС) зі змінами, внесеними Лісабонським договором 2009 р.

ІКАО – Міжнародна організація цивільної авіації.

КМ (Комітет міністрів) – Комітет міністрів Ради Європи.

Комісія, ЄК (Європейська Комісія) – одна з семи інституцій Європейського Союзу згідно з Договором про Європейський Союз зі змінами, внесеними Лісабонським договором 2009 р.

ОБСЄ – Організація з безпеки і співробітництва в Європі.

ПАРЄ – Парламентська асамблея Ради Європи.

Рада (Рада ЄС) – одна з семи інституцій Європейського Союзу.

РЄ – Рада Європи.

СОТ – Світова організація торгівлі.

Суд ЄС – Суд Європейських Співтовариств. Одна з семи інституцій Європейського Союзу.

I. АКТИ РАДИ ЄВРОПИ

ДОКУМЕНТИ ПАРЛАМЕНТСЬКОЇ АСАМБЛЕЇ

Резолюція 2063 (2015) від 24 червня 2015 року «Про розгляд скасування раніше затверджених повноважень делегації Російської Федерації (відповідно до пункту 16 Резолюції 2034 (2015))»¹

Цим документом Асамблея нагадує про свою Резолюцію 2034 (2015), яка була ухвалена 28 січня 2015 р. та у якій вона рішуче засудила серйозні порушення міжнародного права, вчинені Російською Федерацією у зв'язку з конфліктом у Східній Україні і незаконною анексією Криму. Чітко висловлюючи свій осуд, Асамблея ухвалила рішення позбавити російську делегацію в Асамблеї ряду прав на час роботи сесії 2015 р. Тим не менш, задля спільної й очевидної мети підтримки відкритого і конструктивного діалогу з російською делегацією, у тому числі її дій щодо України, Асамблея ухвалила рішення ратифікувати повноваження російської делегації. Водночас у п. 16 Резолюції 2034 (2015) Асамблея прийняла рішення анулювати повноваження російської делегації на її цьогорічній червневій частині сесії у разі, якщо не буде досягнуто прогресу щодо імплементації Мінських протоколів і меморандуму, а також виконання вимог і рекомендацій Асамблеї, висловлених у зазначеній Резолюції, зокрема, стосовно негайного виведення російських військових частин з території Східної України.

Асамблея висловлює глибокий жаль з приводу явної відсутності прогресу стосовно реалізації вимог, що містяться у Резолюції 2034 (2015). ПАРЄ також висловлює жаль з приводу рішення російської делегації призупинити всі офіційні контакти з Парламентською асамблеєю до кінця 2015 року, в тому числі всі візити в рамках роботи органів Асамблеї. Остання розглядає це як відмову від її пропозиції щодо збереження відкритого і конструктивного діалогу, в тому числі і щодо дій РФ в Україні. Це,

---

¹ Resolution 2063 (2015) Consideration of the annulment of the previously ratified credentials of the delegation of the Russian Federation (follow-up to paragraph 16 of Resolution 2034 (2015)) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=21956&lang=en>

у свою чергу, порушує питання про прихильність російської делегації до співпраці та підтримки конструктивного діалогу з Асамблеєю, у тому числі щодо дотримання своїх зобов'язань і обов'язків у рамках ПАРЄ.

Крім того, Асамблея підтверджує свою позицію і вимоги стосовно російської інтервенції, що переросла у військовий конфлікт у Східній Україні, незаконну анексію Криму і триваюче погіршення ситуації з правами людини у цьому регіоні, як зазначено у Резолюціях 1990 (2014) і 2034 (2015). Між іншим, ПАРЄ висловлює свою серйозну стурбованість із приводу:

– утисків і закриття більшості громадських організацій та ЗМІ у Криму, які висловлюють критику щодо незаконної анексії РФ цього регіону, в тому числі телевізійної станції кримськотатарського каналу АТР;

– подальшого погіршення ситуації з правами людини у Східній Україні і повідомлень про порушення прав людини і міжнародного гуманітарного права обома сторонами конфлікту, в тому числі постійні викрадення, вбивства, добровільні затримання і тортури цивільних осіб у районах, що знаходяться під контролем проросійських сепаратистів і російських військ, так само як численні вбивства українських солдат проросійськими нелегальними збройними угрупованнями;

– відмови компетентних органів влади РФ звільнити члена Асамблеї Надію Савченко та їхнє рішення продовжити її досудове утримання під вартою, незважаючи на, зокрема, її право на імунітет у рамках Генеральної угоди про привілеї та імунітети Ради Європи та Протоколу до цієї угоди, стороною-учасницею яких є РФ;

– подальших порушень, з усіх сторін угоди про припинення вогню, узгодженої в пакеті заходів з імплементації Мінських угод, підписаних у Мінську 12 лютого 2015 р., і постійної присутності, на порушення цих угод, важкої артилерії в зоні відчуження, а також наступальні операції на Дебальцеве та Мар'янку і бомбардування Маріуполя незаконними збройними угрупованнями за підтримки російських військових, що призвело до значної кількості жертв серед цивільних;

– триваючої присутності російських військ на території Східної України і направлення на ці території сучасного озброєння і «добровольців» з РФ;

– утисків і переслідування політичних активістів, неурядових організацій та ЗМІ в Росії, що критично висловлюються про роль Росії в конфлікті на Сході України. У цьому контексті нещодавне прийняття закону про небажані іноземні організації є додатковим приводом для серйозного занепокоєння.

Асамблея глибоко стурбована дедалі більшою кількістю репресій по відношенню до активістів та громадських організацій, а також випадків залякування дисидентських голосів у РФ. З метою оцінки останніх подій та їхньої відповідності стандартам РЄ, Асамблея закликає Генерального секретаря РЄ підготувати доповідь щодо ситуації стосовно прав людини та демократією у РФ.

Незаконна анексія Криму РФ та військове втручання у ситуацію на Сході України демонструє чітке небажання виконувати свої зобов'язання як члена РЄ стосовно відносин із сусідніми державами. Відтак Асамблея закликає російську владу невідкладно впровадити вимоги Асамблеї, викладені у пункті 12 Резолюції 2034 (2015).

Асамблея залишається переконаною, що відкритий діалог в дусі доброзичливості між ПАРЄ та делегацією РФ залишається важливим для того, щоб знайти довгострокове рішення, засноване на принципах міжнародного права, в конфлікті у Східній Україні та щодо незаконної анексії Криму. ПАРЄ також закликає російську делегацію до відновлення, без подальшого зволікання, діалогу з Асамблеєю, зокрема щодо реалізації вимог Асамблеї, висловлених у її Резолюціях 1990 (2014) та 2034 (2015), а також у цій Резолюції. У цьому відношенні як перший крок до співпраці російська делегація має повернутися до роботи у Моніторинговому комітеті та дозволити доповідачам цього комітету щодо РФ здійснити моніторинговий візит до країни в контексті їхньої роботи. Крім того, російська влада як окупаційна має сприяти спільному візиту співдоповідачів щодо України та щодо РФ до Криму з метою здійснення оцінки ситуації з правами людини в цьому регіоні.

Крім того, Асамблея закликає російську владу:

– повною мірою впроваджувати Мінські домовленості, стороною яких вона є, і пакет заходів щодо їх імплементації, а також використовувати свій вплив на нелегальні військові проросійські угруповання з тим, щоб вони зробили те саме;

– негайно скасувати рішення про незаконну анексію Криму;

– вивести всі війська з української території;

– негайно звільнити Надію Савченко і дозволити їй повернутися в Україну;

– звільнити всіх полонених, зокрема, цивільних осіб, включаючи полонених, яких утримують в РФ, і використати свій вплив на повстанські сили з тим, щоб вони зробили те саме;

– припинити утиски і переслідування громадян, активістів, громадських організацій та ЗМІ в РФ, які висловлюють критику щодо ролі РФ в Україні;

– привести закон про іноземних агентів у повну відповідність до європейських стандартів і принципів;

– ознайомити громадськість з точною інформацією про участь російських регулярних збройних сил у військовому конфлікті на території України;

– повною мірою дотримуватися права на свободу зборів і на висловлювання поглядів, у тому числі стосовно тих, хто висловлює критику на адресу влади;

– передати родинам російських солдат, які зникли безвісти, інформацію про долю їх зниклих рідних.

На знак своєї прихильності до відкритого і конструктивного діалогу з російською делегацією, ПАРЄ, зазначаючи при цьому існування чинних санкцій, вирішує не анулювати, на цей час вже затверджені, повноваження російської делегації.

Резолюція 2066 (2015) від 24 червня 2015 року «Про відповідальність та етику ЗМІ у змінному медіа-середовищі»²

У цьому документі Парламентська асамблея нагадує, що свобода вираження думок і поглядів у засобах масової інформації є необхідною умовою існування будь-якого демократичного суспільства, його розвитку та розвитку кожної окремої людини в його рамках.

Асамблея стурбована збільшенням расистських висловлювань і ненависті в Європі і нагадує державам-членам, що внутрішні закони повинні існувати проти пропаганди війни та агітації на користь національної, расової чи релігійної зверхності, що являє собою підбурювання до дискримінації, ворожнечі або насильства, відповідно до статті 20 Міжнародного пакту Організації Об'єднаних Націй про громадянські і політичні права, а також на боротьбу з поширенням ідей, заснованих на расовій перевазі або ненависті і підбурюванням до расової дискримінації відповідно до статті 4 Міжнародної конвенції Організації Об'єднаних Націй про ліквідацію всіх форм расової дискримінації.

Рекомендація 2075 (2015) від 24 червня 2015 року «Про відповідальність та етику ЗМІ у змінному медіа-середовищі»³

У цьому документі Парламентська асамблея посилається на свою Резолюцію 2066 (2015) про відповідальність засобів масової інформації та етику в мінливому медіа-середовищі, а також на такі документи Комітету Міністрів: Резолюція (74) 26 про право на відповідь – становище особи стосовно преси та Рекомендації Rec (2004)16 про право на відповідь у новому медіа-середовищі та № R (97) 21 про ЗМІ і заохочення культури терпимості.

Асамблея вітає той факт, що свобода ЗМІ є пріоритетом для Ради Європи, і рекомендує Комітету Міністрів:

– закликати держави-члени вжити, де це ще не зроблено, право на відповідь у своєму національному законодавстві і

---

² Resolution 2066 (2015) Media responsibility and ethics in a changing media environment [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=21960&lang=en>

³ Recommendation 2075 (2015) Media responsibility and ethics in a changing media environment [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=21961&lang=en>

забезпечити, щоб таке право на відповідь, гарантоване засобами масової інформації, юридично визнавалося судами в разі судових розглядів проти засобів масової інформації для таких випадків;

– розробити керівні настанови для урядів з метою підтримки саморегулювання ЗМІ на національному рівні, дотримуючись свободи засобів масової інформації відповідно до Європейської конвенції з прав людини;

– посилити практичні заходи, спрямовані на підвищення саморегулювання етичних стандартів серед журналістів і засобів масової інформації, в тому числі на підтримку професійної підготовки журналістів та підтримку громадських мовників, щоб встановити етичні стандарти, такі як Редакційні принципи та настанови Європейської мовної спілки;

– сприяти конкретнішим діям Ради Європи, таким як кампанія «Ні – ненависті» молодіжного сектора Ради Європи та спільні програми Європейської федерації журналістів і Ради Європи.

Резолюція 2067 (2015) від 25 червня 2015 року «Щодо осіб, які зникли під час конфлікту в Україні»⁴

Асамблея висловлює серйозну стурбованість зростаючою кількістю випадків осіб, що зникли без вісті, у зонах військових дій в окремих частинах Донецької та Луганської областей України, а також в окупованому Криму.

З початку російської агресії в Україні у 2014 року, понад 1300 осіб були оголошені зниклими без вісті. Насправді ця цифра, яка враховує лише дані, зібрані українськими властями, є, звичайно, вищою. Серед зниклих без вісті є не тільки солдати, але і мирні жителі, включаючи волонтерів, які допомагали жертвам конфлікту. Їхня доля і місцезнаходження невідомі, визначити це – складно, оскільки вони, швидше за все, розташовані на територіях, що залишається під контролем сепаратистських груп.

---

⁴ Resolution 2067 (2015) Missing persons during the conflict in Ukraine [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=21970&lang=en>

Асамблея вітає зусилля, що вживаються українською владою з метою визначення долі і місцезнаходження зниклих без вісті осіб. Зокрема, вона високо оцінює створення Міжвідомчого центру з допомоги у звільненні осіб, взятих у полон, а також у звільненні заручників, і пошук зниклих без вісті під егідою Служби безпеки України та створення єдиного реєстру досудових розслідувань база даних зразків ДНК непізнаних тіл з ДНК родичів зниклих без вісті осіб) в Міністерстві внутрішніх справ, які значно полегшили процедуру ідентифікації зниклих без вісті осіб.

Асамблея висловлює жаль стосовно рішення президента Російської Федерації утаємничувати дані щодо втрат серед особового складу збройних сил Російської Федерації, що сталися під час спецоперацій у мирний час.

Однак у той же час, Асамблея вважає, що у питанні про зниклих без вісті осіб, потрібно мати більш комплексний підхід на державному рівні, це питання також має включати в себе координацію роботи різних волонтерських та правозахисних організацій щодо відстеження та збору інформації про зниклих без вісті людей. Крім того, медична, соціальна та фінансова допомога, що пропонується сім'ям зниклих без вісті осіб, є, у значній мірі, недостатньою.

Асамблея підкреслює, що проблема зниклих без вісті осіб може бути вирішеною тільки спільними зусиллями всіх сторін конфлікту. Асамблея, таким чином, настійно закликає Україну, Російську Федерацію і сепаратистські групи, що контролюють окуповані території Донецької та Луганської областей:

– забезпечити ефективне реагування стосовно розслідування і надання підтримки сім'ям у всіх випадках, по яким є повідомлення про зниклих без вісті осіб, відповідно до міжнародного гуманітарного права;

– обмінюватися інформацією про долю і місцезнаходження зниклих без вісті осіб і, там, де це є належним, повертати невпізнані тіла до відповідних сторін конфлікту;

– створити спільний орган (робочу групу) з вирішення питання про зниклих без вісті осіб і забезпечити його функціонування з метою:

1) збору та обробки інформації про зниклих без вісті осіб;

- 2) створення зведеного списку зниклих без вісті осіб;
- 3) впровадження ефективних заходів, що дозволяють розшук, виймання та ідентифікацію людських останків;
- 4) забезпечення доступу до місця поховань;
- 5) забезпечення родичам, зниклих без вісті осіб, вичерпної інформації щодо прогресу у їхніх випадках;
- 6) брати участь та координувати дії неурядових та волонтерських організацій у справі пошуку зниклих без вісті осіб.

– систематично збирати дані від вже мертвих невпізнаних тіл, а також зразки ДНК від сімей зниклих без вісті осіб;

– прискорити процес ідентифікації ексгумованих тіл з використанням всіх доступних засобів, в тому числі: відповідність ДНК, відповідність даних до і після настання смерті, візуальну ідентифікацію, як визначено судово-медичними експертами;

– надавати фінансову, медичну та соціальну допомогу сім'ям зниклих без вісті осіб;

– сприяти доступу і роботі громадянських і міжнародних гуманітарних організацій, що проводять роботу з розшуку осіб, зниклих без вісті;

– заохочувати ЗМІ з привернення уваги громадськості до проблеми зниклих без вісті осіб.

Асамблея також закликає органи української влади:

– створити спеціалізований урядовий орган, якому б було доручено займатися координацією роботи всіх державних і неурядових організацій, що працюють з проблеми зниклих без вісті осіб, і, зокрема:

- 1) забезпечити достатні бюджетні кошти для його функціонування;

- 2) створити і підтримувати єдиний реєстр даних щодо зниклих без вісті осіб під час конфлікту в Україні;

- 3) забезпечити адекватне фінансування для заходів з розшуку;

4) розробити механізм державної компенсації і підтримки сім'ям зниклих без вісті осіб і забезпечити, щоб ці сім'ї були проінформовані про існування цього механізму;

5) долучити до її роботи неурядові організації, асоціації волонтерів і представників сімей зниклих без вісті осіб.

– ввести законодавстві положення, що гарантують право сімей знати про те, що відбулося з їхніми родичами, які залишаються зниклими без вісті у зв'язку зі збройним конфліктом і внутрішнім насильством, згідно з відповідними положеннями міжнародного гуманітарного права;

– зміцнити правові заходи для вирішення проблеми зниклих без вісті осіб; зокрема, розглянути питання про прийняття спеціального закону про зниклих без вісті, який би законодавчо закріпив статус «зниклий» і «жертва війни», і що дозволяв би відповідним сім'ям отримувати відшкодування в рамках фінансової, соціальної та правової допомоги, включаючи механізм державного відшкодування;

– задовольняти потреби самотніх глав сімей осіб, зниклих без вісті, беручи до уваги особливі потреби жінок і дітей;

– надалі розвивати національний потенціал, що спеціалізується в галузі судової медицини та розшукової експертизи і заохочувати їх до переймання досвіду Міжнародного комітету Червоного Хреста (МКЧХ) в цьому відношенні;

– забезпечувати адекватне навчання з правих питань та підвищення обізнаності громадськості для всіх посадових осіб у зв'язку із здійсненням ними правових положень та адміністративних процедур при розгляді правих питань сімей осіб, що зникли без вісті;

Асамблея закликає сепаратистські групи, які контролюють окуповані території в Донецькій і Луганській областях:

– звільнити всіх захоплених полонених і заручників;

– у відповідності до Мінських угод у дієвий спосіб долучатися до роботи відповідних робочих підгруп Тристоронньої контактної групи, щоб опрацювати питання осіб, захоплених у полон, та зниклих осіб, а також ідентифікації можливих місць поховань;

– надавати доступ міжнародним гуманітарним місіям до місць утримання під вартою в'язнів.

Асамблея також закликає владу РФ:

– звільнити всіх ув'язнених, незаконно захоплених на території України;

– провести ефективне розслідування та судове переслідування осіб, винних у випадках викрадення, насильницьких зникнень, тортур і політично мотивованих вбивств українських активістів і членів кримськотатарської громади;

– здійснювати тиск на сепаратистські групи, які контролюють окуповані території в Донецькій і Луганській областях, для негайного звільнення всіх цивільних осіб, що знаходяться під вартою на території під їхнім контролем, і для обміну полоненими;

– створити національний орган з питань полонених і осіб, що зникли без вісті в ході конфлікту в Україні;

– надати сім'ям зниклих без вісті російських солдатів точну інформацію про долю і місцезнаходження їхніх зниклих без вісті родичів;

– негайно надати доступ до території окупованого Криму міжнародним моніторинговим місіям з прав людини.

Асамблея також закликає уряди держав-членів забезпечити:

– фінансову і технічну допомогу українським органам влади, відповідальним за процес ексгумації та ідентифікації;

– необхідну допомогу для боротьби з психологічними наслідками сім'ям осіб, що зникли без вісті;

– фінансову допомогу асоціаціям сімей осіб, зниклих без вісті, і неурядовим організаціям з розшуку зниклих без вісті осіб.

Асамблея закликає Міжнародний комітет червоного хреста (МКЧХ) надати їхній досвід українським установам, зокрема, щодо:

– підготовки національних фахівців у документації справ відсутніх осіб, зведенні списків, оцінці потреб сімей та реагування на них;

– надання технічної допомоги, зокрема, у створенні лабораторії ДНК в Дніпропетровську і постачанні реагентів для ДНК-тестів;

– інформуванні українського населення з основних аспектів міжнародного гуманітарного права.

Асамблея закликає Комісара Ради Європи з прав людини відстежувати проблему осіб, що зникли без вісті, в ході конфлікту в Україні.

Рекомендація 2076 (2015) від 25 червня 2015 року «Щодо осіб, які зникли під час конфлікту в Україні»⁵

Парламентська асамблея посилається на свою Резолюцію 2067 (2015) про осіб, зниклих без вісті, в ході конфлікту в Україні.

Вона підкреслює, що питання про осіб, що зникли без вісті в Україні, є серйозною європейською проблемою, яка може зашкодити перспективі мирного врегулювання в регіоні та мати негативні наслідки для процесу примирення.

Тому Асамблея рекомендує Комітету міністрів визначити можливий внесок Ради Європи у триваючий процес з'ясування долі і місцезнаходження осіб, зниклих без вісті.

Резолюція 2069 (2015) від 26 червня 2015 року «Про визнання та запобігання неорасизму»⁶

У цьому документі Асамблея закликає держави – члени Ради Європи:

– стосовно громадянського суспільства та діалогу між громадами: підвищити роль громадянського суспільства, зокрема організацій, що представляють групи, які є жертвами расизму або є об'єктами мови ненависті, співпрацювати з державними органами в

---

⁵ Recommendation 2076 (2015) Missing persons during the conflict in Ukraine [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=21971&lang=en>

⁶ Resolution 2069 (2015) Recognising and preventing neo-racism [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=21973&lang=en>

здійсненні політики по боротьбі з дискримінацією, ворожістю і упередженістю;

– стосовно правової бази щодо боротьби з расизмом та нетерпимістю, та її імплементації: забезпечити, щоб правова основа щодо мови ненависті і злочинів на ґрунті ненависті включала в себе максимально широке коло підстав для дискримінації, у тому числі поняття «раси», кольору шкіри, національності, мови, релігії, інвалідності, статусу мігранта, статі, сексуальної орієнтації та гендерної приналежності; якщо вони не зробили цього, підписати та / або ратифікувати Протокол № 12 до Європейської конвенції з прав людини та Додаткового протоколу до Конвенції про кіберзлочинність щодо криміналізації діянь расистського та ксенофобського характеру, які були вчинені через комп'ютерні системи;

– стосовно расистських заяв і мови ненависті: ввести в правила процедури національних парламентів, органів місцевого та регіонального самоврядування та політичних партій правила, що забороняють расистські висловлювання й мову ненависті і забезпечують адекватні покарання, де ці правила порушені;

– стосовно освіти і професійної підготовки: підготувати вчителів у сфері міжкультурної освіти, забезпечуючи їх інструментами для розуміння поточної еволюції расизму в її різних формах, таких як антисемітизм, ісламофобія, ксенофобія і антициганські настрої;

– поліпшити політичну комунікацію з питань міграції та притулку, для того щоб дати громадянам та негромадянам, у тому числі груп, які стають жертвами дискримінації та розпалювання ненависті, точної та неупередженої інформації про міграції та надання притулку потоків і чинного законодавства; створити парламентські мережі проти расизму в національних парламентах, для того, щоб забезпечити, що політики реагуватимуть на випадки расизму та нетерпимості;

– стосовно кримінального правосуддя: переконатися, щоб дискримінаційні акти і заяви, а також злочини на ґрунті ненависті більш систематично розглядалися, розробляючи стимули, які зміцнюють довіру до влади і особливо поліції; сприяти відновному правосуддю, зокрема у вигляді посередництва між злочинцями і

жертвами ненависті та інших актів расизму, на основі вільного вибору осіб.

Резолюція 2070 (2015) від 26 червня 2015 року «Про посилення співпраці щодо боротьби з кібертероризмом та іншими масштабними атаками в Інтернеті»⁷

В цьому документі Асамблея рекомендує державам-членам:

– розробити Інтернет-незалежні екстрені плани проти кібератак на критично важливі послуги та інфраструктури, такі, як послуги з надання електроенергії, газові та нафтопроводи, електростанції, гідротехнічні споруди, телекомунікаційні мережі, аеропорти, залізниці, лікарні, пожежні бригади, служби безпеки та військові;

– встановити технічні заходи безпеки для захисту критично важливих послуг та інфраструктур на своїй національній території, такі як створення замкнених резервних комп'ютерних систем і мереж, які можуть бути використані, якщо відкриті Інтернет-з'єднання піддались нападам або були заблоковані;

– укладати двосторонні угоди з екстреної допомоги сусіднім державам, з метою забезпечення взаємної допомоги у випадку кібератаки на критично важливі послуги або інфраструктури;

– створити адекватну правову основу для державно-приватного співробітництва щодо захисту від великих кібератак;

– визнати, що держави несуть міжнародну відповідальність за прийняття всіх розумних заходів для запобігання масштабним кібератакам, які запускаються особами, які перебувають під їх юрисдикцією або відбуваються з їх національної території;

– криміналізувати виробництво, дистрибуцію і використання шкідливих програм, призначених для підготовки або запуску масштабних кібератак.

---

⁷ Resolution 2070 (2015) Increasing co-operation against cyberterrorism and other large-scale attacks on the Internet [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=21975&lang=en>

Рекомендація 2077 (2015) від 26 червня 2015 року «Про посилення співпраці щодо боротьби з кібертероризмом та іншими масштабними атаками в Інтернеті»⁸

У цьому документі Парламентська асамблея посилається на свою Резолюцію 2070 (2015) про посилення співпраці щодо боротьби з кібертероризмом та іншими масштабними атаками в Інтернеті та рекомендує Комітету Міністрів:

– запропонувати Сторонам Конвенції про кіберзлочинність та Додаткового протоколу про криміналізацію актів расистського та ксенофобського характеру, вчинених через комп'ютерні системи, вивчити доцільність розробки проекту додаткового протоколу стосовно визначення загального рівня криміналізації масштабних кібер-атак, в тому числі обтяжуючих обставин цих нападів, а також мінімальних стандартів для покарання за такі напади;

– запросити групу з «хмарних» доказів (Cloud Evidence Group), яка була створена Комітетом Конвенції з кіберзлочинності до розробки додаткового протоколу до Конвенції про кіберзлочинність стосовно доступу кримінального правосуддя до даних на хмарних серверах;

– розробити правові стандарти щодо міжнародної відповідальності держав за вжиття всіх розумних заходів для запобігання масштабним кібератакам від осіб, які перебувають під їх юрисдикцією або відбуваються з їх національній території проти комп'ютерних систем в іншій державі;

– збільшити підтримку і моніторинг застосування Конвенції про кіберзлочинність у внутрішньому праві та практиці, а також практичних заходів і співпраці проти великомасштабних кібератак, зокрема, в інтересах держав-членів, де практична реалізація Конвенції про кіберзлочинність стикається з труднощами.

---

⁸ Recommendation 2077 (2015) Increasing co-operation against cyberterrorism and other large-scale attacks on the Internet [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=21976&lang=en>

II. ЗАКОНОДАВСТВО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Рекомендація Комісії (Євросоюз) 2015/914 від 8 червня 2015 року стосовно європейської програми переселення⁹

Враховуючи ситуацію у Середземноморському регіоні, що склалася;

– будучи переконаною, що ЄС зобов'язаний мобілізувати всі свої зусилля задля порятунку біженців і корінного вирішення проблеми, що призвела до гуманітарної катастрофи у регіоні, а також

– дотримуючись зобов'язання створити перший добровільний пілотний проект переселення в межах Союзу, запропонувавши відповідні місця для проживання осіб, які підлягають міжнародному захисту,

цим документом Комісія рекомендує державам-членам переселити 20 тис. осіб, які потребують міжнародного захисту, на умовах, встановлених у цій Рекомендації, та згідно з квотами, що містяться у Додатку до цього документа.

«Переселення» означає переїзд окремих переміщених осіб, які потребують невідкладного міжнародного захисту, на вимогу Верховного комісара ООН у справах біженців, з будь-якої третьої країни до однієї з держав – членів ЄС за згодою останньої з метою їхнього захисту від примусової репатріації та надання дозволу і права залишитися у цій країні та будь-яких інших прав, аналогічних тим, що надаються бенефіціарам міжнародного захисту.

Програма являє собою спільне європейське зобов'язання розмістити 20 тис. переміщених осіб на певній визначеній для цього території. Термін дії програми – 2 роки з дати прийняття цієї Рекомендації. Місця розселення переміщених осіб визначаються згідно з квотами для кожної держави-члена, наведеними у Додатку до цієї Рекомендації. Європейська програма переселення поширюється на всі держави-члени.

---

⁹ Commission Recommendation (EU) 2015/914 of 8 June 2015 on a European resettlement scheme [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32015H0914&from=EN>

Рекомендація Комісії (Євросоюз) 2015/1381 від 10 серпня 2015 року щодо моніторингу вмісту миш'яку у харчових продуктах¹⁰

Враховуючи, що:

– миш'як природно наявний у навколишньому середовищі і міститься у ґрунті, ґрунтових водах і рослинах, абсорбується усіма рослинами та тваринами, трапляється у воді, а також є компонентом великої кількості інших речовин;

– найнебезпечнішими наслідками довготривалого споживання людиною неорганічного миш'яку є ураження шкіри, рак, серцево-судинні захворювання, різні форми діабету та інші серйозні захворювання;

– ЄК звернулася до Європейського агентства з безпеки харчових продуктів (ЄАБХ/EFSA) з проханням надати науково-експертний висновок стосовно ризиків для здоров'я людини, що пов'язані з наявністю миш'яку у харчових продуктах (включаючи питну воду);

– для надання висновку EFSA рекомендувала надати їй дані щодо складу різних харчових продуктів з метою уточнення оцінки ризиків від споживання неорганічного миш'яку,

Комісія рекомендує державам-членам упродовж 2016–2018 рр. здійснювати моніторинг вмісту миш'яку у харчових продуктах, зазначених у цій Рекомендації, дотримуючись при цьому процедур, викладення у Регламенті Комісії (ЄС) № 333/2007¹¹, регулярно надаючи EFSA дані моніторингу за встановленою Агентством формою для внесення їх до загальної бази даних.

---

¹⁰ Commission Recommendation (EU) 2015/1381 of 10 August 2015 on the monitoring of arsenic in food [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32015H1381&from=EN>

¹¹ Commission Regulation (EC) No 333/2007 of 28 March 2007 laying down the methods of sampling and analysis for the official control of the levels of lead, cadmium, mercury, inorganic tin, 3-MCPD and benzo(a)pyrene in foodstuffs (OJ L 88, 29.3.2007, p. 29).

III. ПРАКТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ ЗА СКАРГАМИ ПРОТИ УКРАЇНИ

Рішення Європейського суду з прав людини у справі «ВОЛОДИМИР ЗАЙЧЕНКО проти України» від 26 лютого 2015 р. (Остаточне рішення від 6 липня 2015 р., заява № 45797/09)¹²

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, зокрема:

ст. 3 «Заборона катування»;

ст. 5 (1) «Право на свободу та особисту недоторканність»;

ст. 8 «Право на повагу до приватного і сімейного життя».

Обставини справи

Заявником у справі виступив В. Г. Зайченко, 1956 р. н., який проживає в м. Дніпропетровськ.

У липні 2009 р. районний адміністративний суд м. Дніпропетровська отримав декілька листів від заявника, в яких були зауваження в досить грубій формі про суддів, що вели його справи.

Цього ж місяця районний суд відкрив адміністративне провадження, в зв'язку з виявом неповаги заявника до суду.

23 липня 2009 р. Червоногвардійським районним судом було проведено засідання з участю заявника в ньому. Суд постановив провести судово-психіатричну експертизу. Заявника було відправлено до відділка, де він пробув близько трьох годин під вартою, а потім до психіатричної лікарні.

Заявника було виписано з лікарні, у зв'язку з відсутністю історії хвороби чи особової справи.

4 серпня судом було постановлено зібрати інформацію про заявника, яка необхідна для визначення його психічного стану.

Заявник подав апеляцію на постанову від 23 липня 2009 р.

---

¹²Judgment of the European Court of Human Rights in CASE OF VLADIMIR ZAICHENKO v. UKRAINE of 26 February 2015 (Application no. 45797/09) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-152598>

14 серпня 2009 р. Апеляційний суд Дніпропетровської області скасував позов заявник, зазначивши, що постанова не підлягає оскарженню.

14 вересня 2009 р. за постановою суду від 2 вересня 2009 р. правоохоронні органи доставили заявника до психіатричної лікарні.

8 жовтня 2009 р. не було встановлено діагноз лікарями. Було назначено ряд інших експертиз. Цього ж дня заявника було випущено з лікарні без повідомлення результатів експертизи.

Заявник намагався оскаржити це рішення, але безуспішно.

16 грудня 2009 р. було відкрито кримінальне провадження у зв'язку з крадіжкою майна в той час, коли заявник перебував у лікарні. Подальшої інформації стосовно цієї справи немає.

25 січня 2010 р. суд відправив заявника до районної психіатричної лікарні м. Запоріжжя для ще однієї психіатричної експертизи.

16 липня 2010 р. справу було повернено до Червоногвардійського районного суду.

9 серпня 2010 р. Червоногвардійським районним судом було припинено провадження про адміністративне порушення проти заявника за строком давності.

Заявник подав апеляційну скаргу. Він вимагав закриття провадження, оскільки не було адміністративного порушення.

17 вересня 2010 р. Апеляційний суд Дніпропетровської області остаточно відхилив апеляцію заявника.

24 серпня 2009 р. заявник звернувся до Європейського суду з прав людини зі скаргою на порушення його прав і свобод, передбачених ст. 3 та 5 Конвенції, з огляду на неправомірне утримання для проведення експертиз у психіатричній лікарні, а також ст. 8 Конвенції з огляду на порушення правоохоронними органами правил збору інформації, незаконне та довготривале провадження про адміністративне порушення, змушення пройти психіатричну експертизу, яку застосовують лише у кримінальних провадженнях, незаконне проникнення до житла та крадіжку майна, ст. 9 і 10 Конвенції щодо його покарання за вираження незгоди з «політичними, моральними, правовими, релігійними та культурними цінностями». Крім того, заявник також скаржився

порушення його прав згідно зі ст. 12 Конвенції, з огляду на те, що для характеристики вирішили взяти свідчення у його неіснуючої колишньої дружини, враховуючи той факт, що він ніколи не був у шлюбі.

Рішення суду

Суд одностайно визнав порушення положень ст. 3 (з огляду на нелюдське та принижуюче гідність поведження), ст. 5 (1) та 8 Конвенції (щодо втручання у приватне життя, неправомірне утримання в психіатричній лікарні 23–24 липня та з 14 вересня до 8 жовтня 2009 р.).

Суд встановив, що немає жодного порушення прав та свобод заявника відповідно до ст. 6, 7, 8 (1), 9, 10, 12, спираючись на ст. 35 §§ 3(а) та 4 Конвенції.

Суд зобов'язав Україну виплатити заявнику упродовж трьох місяців із дати набуття цим Рішенням статусу офіційного 5 тис. євро компенсації моральної шкоди та 120 євро відшкодування судових та інших витрат.

Рішення Європейського суду з прав людини у справі «СЕРГІЙ КІРПІЧЕНКО проти України» від 2 квітня 2015 р. (Остаточне рішення від 2 липня 2015 р., заява № 38833/03)¹³

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, зокрема:

ст. 3 «Заборона катування»;

ст. 13 «Право на ефективний засіб юридичного захисту».

Обставини справи

Заявником у справі виступив Сергій Анатолійович Кірпиченко, 1963 р. н., який проживав у м. Донецьк. 29 жовтня 2012 р. заявник помер. Його мати, Світлана Семенівна Савич, повідомила про своє бажання продовжити розгляд судової справи.

---

¹³ Judgment of the European Court of Human Rights in CASE OF SERGEY KIRPICHENKO v. UKRAINE of 2 April 2015 (Application no. 38833/03) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-153351>

28 січня 2003 р. заявник отримав два ножові поранення, нанесені йому двома невідомими на вулиці.

Близько 14 год. 29 січня 2003 р. заявника було заарештовано та доправлено до відділку міліції Пролетарського району м. Донецьк (далі – райвідділ міліції) для допиту у зв'язку із вбивством гр. Л.С., дівчини-підлітка. Пізніше його було доправлено для допиту до районної прокуратури.

В той же день був назначений адвокат О. Бригада швидкої допомоги підтвердила наявність двох ножових поранень та надала першу медичну допомогу заявнику.

30 січня 2003 р. заявник подав до районної прокуратури скаргу про жорстоке поводження та побиття його працівниками міліції під час арешту та допиту.

31 січня 2003 р. Пролетарський районний суд (далі – районний суд) прийняв рішення про утримання заявника під вартою протягом десяти днів.

В лютому 2003 р. заявнику було відмовлено у відкритті кримінального провадження. Адвокат О. був замінений адвокатом К. Заявника було переведено до Донецького слідчого ізолятора. Працівники міліції заперечували факт жорстокого поводження.

18 березня 2003 р. районна прокуратура знову відмовила у відкритті кримінального провадження. Заявник звернувся до обласної прокуратури. В результаті чого було проведено судово-медичну оцінку тілесних ушкоджень заявника. Невролог поставив діагноз – посттравматичний неврит малогомілкового нерва.

У квітні 2003 р. заявник неодноразово звертався до районних судів першої інстанції. Йому було відмовлено у позові. Донецький обласний апеляційний суд розглянув рішення та постановив додати скаргу заявника до кримінальної справи проти нього.

У травні 2003 р. по словам заявника його було побито слідчим А.Д.. Заявник звернувся до районної прокуратури. Прокуратура відмовила у відкритті кримінального провадження.

Восени 2003 р. заявник постав перед обласним судом за звинуваченням у вбивстві гр. Л.С. і крадіжці цінностей з її квартири.

В листопаді 2003 р. мати заявника була допущена до справи в якості громадського захисника. Адвоката К. було замінено на І.

9 червня 2004 р. районна прокуратура відмовила у відкритті кримінального провадження стосовно А.Д.

Справу про вбивство гр. Л.С. було повернено до обласного суду.

28 жовтня 2004 р. заявник оскаржив відмову прокуратури стосовно слідчого А.Д.

9 листопада 2004 р. обласний суд визнав заявника винним у скоєнні вбивства гр. Л.С. та крадіжку цінностей з її квартири. Цього ж дня заявник подав касаційні скарги на рішення суду.

У травні 2005 р. прокуратура відмовила у позові стосовно жорстокого поводження. Водночас у заявника було виявлено туберкульоз.

17 листопада 2005 р. Верховний Суд України підтримав рішення обласного суду стосовно жорстокого поводження.

У лютому 2007 р. заявника було переведено до Ладижинської колонії для відбуття покарання.

24 жовтня 2003 р. заявник звернувся до Європейського суду з прав людини за захистом своїх прав у зв'язку з жорстоким поводженням з ним працівників правоохоронних органів, неефективним розслідуванням цих фактів та не наданням ефективного засобу юридичного захисту.

Рішення суду

Суд одностайно визнав порушення положень ст. 3 (щодо жорстокого поводження із заявником 6 і 16 травня 2003 р. та неефективне розслідування цих фактів 29–30 січня, 6 та 16 травня 2003 р.). Суд також постановив, що не було порушення ст. 3, 13 (щодо жорстокого поводження 29–30 січня 2003 р. та неефективного розслідування) та зобов'язав Україну виплатити заявнику упродовж трьох місяців із дати набуття цим Рішенням статусу офіційного 15 тис. євро відшкодування моральної шкоди.

Рішення Європейського суду з прав людини у справі «ОРЛОВСЬКИЙ проти України» від 2 квітня 2015 р. (Остаточне рішення від 2 липня 2015 р., заява № 12222/09)¹⁴

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, зокрема:

ст. 5 (1), (3) і (4) «Право на свободу та особисту недоторканність».

Обставини справи

Заявником у справі виступив громадянин України Сергій Володимирович Орловський, 1968 р. н.

У 2006 р. гр. К. під час допиту в міліції розповів, що у 2002 р. заявник був причетний до вбивства гр. З., члена злочинного угруповання.

28 липня 2006 р. заявника було заарештовано, а його автомобіль конфісковано, у якому 30 липня 2006 р. працівники міліції знайшли вибухові речовини.

1 серпня 2006 р. проти заявника було розпочато кримінальне провадження за підозрою в незаконному володінні вибуховими речовинами та вбивстві гр. З.

4 серпня 2006 р. Київський районний суд м. Одеси продовжив термін тримання заявника під вартою на десять днів для уточнення даних щодо його особи, а 10 серпня 2006 р. заявнику було офіційно висунуто обвинувачення у незаконному володінні вибуховими речовинами та вбивстві гр. З.

11 серпня 2006 р. Київський районний суд м. Одеси продовжив термін тримання заявника під вартою на два місяці, починаючи з 28 липня 2006 р. Заявник оскаржив це рішення суду, але 17 серпня 2006 р. Апеляційний суд Одеської області відмовив заявнику у задоволенні його апеляції.

25 вересня 2006 р. Апеляційний суд Одеської області подовжив період тримання заявника під вартою до 28 лютого

---

¹⁴ Judgment of the European Court of Human Rights in CASE OF ORLOVSKIY v. UKRAINE of 2 April 2015 (Application no. 12222/09) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-153352>

2007 р. Пізніше цей термін було подовжено до 28 квітня 2007 р., а згодом – до 22 серпня 2007 р.

9 серпня 2007 р. заявнику було висунуто обвинувачення у вчиненні ряду злочинів у складі злочинного угруповання.

14 серпня 2007 р. Верховний Суд України подовжив термін утримання під вартою членів злочинного угруповання, включаючи заявника, до 17 лютого 2008 р.

18 грудня 2007 р. заявнику було вручено остаточний обвинувальний акт.

24 січня 2008 р. Апеляційний суд подовжив період утримання під вартою заявника до 20 серпня 2008 р. Пізніше цей термін було кількаразово подовжено до 20 жовтня 2008 р., 20 грудня 2008 р. і 19 лютого 2009 р.

У період з 19 лютого 2009 р. до 18 березня 2009 р. заявник залишався під вартою.

Справа за участю заявника розглядалася в Апеляційному суді м. Одеси, який діяв як суд першої інстанції. 18 жовтня 2011 р. Апеляційний суд м. Одеси визнав заявника винним у вбивстві, викраденні та бандитизмі та засудив його до чотирнадцяти років позбавлення волі з конфіскацією майна.

30 липня 2013 р. Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ підтримав рішення Апеляційного суду м. Одеси.

Заявник звернувся до Європейського суду з прав людини за захистом своїх прав з огляду на порушення його прав за ст. 5 (1), (3) і (4) Конвенції.

Рішення суду

Суд однострійно визнав порушення ст. 5 (1) Конвенції у зв'язку з неправомірним триманням заявника під вартою у період з 19 лютого до 18 березня 2009 р., а також порушення ст. 5 (3) і ст. 5 (4) Конвенції, відхиливши решту скарг.

Суд також зобов'язав Україну виплатити заявнику впродовж трьох місяців з дати набуття цим Рішенням статусу офіційного 4 тис. євро відшкодування моральної шкоди.

Рішення Європейського суду з прав людини у справі «ГАЛЬ проти України» від 16 квітня 2015 р. (Остаточне рішення від 16 липня 2015 р., заява № 6759/11)¹⁵

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, зокрема:

ст. 5 (1), (3) і (4) «Право на свободу та особисту недоторканність».

Обставини справи

Заявником у справі виступив громадянин України Олександр Аркадійович Галь, 1961 р. н., житель м. Полтава. Заявник був приватним підприємцем і займався постачанням продуктів харчування.

Починаючи з 2009 р., управління МВС в Полтавській області проводило розслідування ряду правопорушень, пов'язаних із підrobкою свідоцтв про якість харчових продуктів і постачанням таких продуктів школам за завищеними цінами.

3 листопада 2010 р. проти заявника було порушено кримінальну справу у зв'язку з розслідуванням постачання продуктів за завищеними цінами.

5 листопада 2010 р. заявника було заарештовано. 8 листопада 2010 р. Жовтневий районний суд м. Полтави подовжив термін тримання заявника під вартою на 10 днів без надання обґрунтування. Того ж дня проти заявника було порушено ще дві кримінальні справи.

9 листопада 2010 р. адвокат заявника звернувся до суду зі скаргою стосовно неправомірного тримання його підзахисного під вартою. 15 листопада 2010 р. Жовтневий районний суд м. Полтави залишив заявника під вартою на необмежений термін, обґрунтувавши це серйозністю злочину, ризиком втручання у розслідування і особистими якостями заявника, а також відмовив у задоволенні скарги його адвоката.

---

¹⁵ Judgment of the European Court of Human Rights in CASE OF GAL v. UKRAINE of 16 April 2015 (Application no. 6759/11) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-153804>

23 листопада 2010 р. Апеляційний суд Полтавської області підтримав рішення суду першої інстанції.

29 грудня 2010 р. Жовтневий районний суд м. Полтави подовжив термін тримання заявника під вартою на три місяці на тій підставі, що заявник міг спробувати уникнути правосуддя, втрутитися у розслідування і продовжувати здійснювати протиправні дії.

18 січня 2011 р. Апеляційний суд Полтавської області підтримав рішення суду першої інстанції.

3 лютого 2011 р. кримінальну справу проти заявника було передано до суду.

25 березня 2011 р. Ленінський районний суд м. Полтави задовольнив подане адвокатом клопотання про звільнення заявника з-під варти.

Заявник звернувся до Європейського суду з прав людини у зв'язку з порушенням його прав за ст. 5 (1), (3) і (4) Конвенції.

Рішення суду

Суд одностайно визнав порушення ст. 5 (1) і ст. 5 (3) Конвенції у зв'язку з неправомірним утриманням заявника під вартою у період з 8 листопада до 29 грудня 2010 р. і з 5 лютого до 25 березня 2011 р., відхиливши решту скарг.

Суд також зобов'язав Україну виплатити заявнику впродовж трьох місяців з дати набуття цим Рішенням статусу офіційного 4,5 тис. євро відшкодування моральної шкоди та 2 тис. євро компенсації за судові витрати.

IV. РОЗВИТОК ДОКТРИНИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА

Незавершеність порядку денного з питань кібербезпеки в Європі¹⁶

У Європейському Союзі приділяють дедалі більше уваги питанням кібербезпеки, при цьому питання транскордонних зв'язків і співробітництва між правоохоронними органами досі залишаються відкритими.

У квітні ц. р. Європейська Комісія прийняла новий Європейський порядок денний з питань безпеки¹⁷, але, не зважаючи на нагальність і надважливе значення цього документа, він залишив значну прогалину у правовому полі ЄС – неврегульованість питань, пов'язаних зі сферою дії Договору про взаємну правову допомогу¹⁸ (між ЄС та США). Внесення відповідних змін до порядку денного дало б змогу полегшити транскордонну співпрацю між органами поліції і прокуратури у сфері розслідування злочинів, вчинених із використанням інформаційно-комунікаційних технологій. Наразі ця процедура є досить складною, зокрема саме через неврегульованість її транскордонного елемента. Наприклад, для збору доказів в США правоохоронні органи Італії мають сформулювати запит, надіслати його американській стороні, яка, у свою чергу, має зібрати відповідні докази, які згодом надішле назад в Італію для опрацювання.

Така процедура, як правило, займає багато часу. За даними доповіді «Транскордонні дані: взаємна правова допомога в епоху Інтернету»¹⁹, представленої організацією *Глобальна мережева*

---

¹⁶ An incomplete European cybersecurity agenda [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.euractiv.com/sections/infosociety/incomplete-european-cybersecurity-agenda-316789>

¹⁷ Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions – The European Agenda on Security [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/e-library/documents/basic-documents/docs/eu_agenda_on_security_en.pdf ; Див. також: Пріоритети «Європейського порядку денного з питань безпеки» на 2015–2017 рр. – боротьба з тероризмом і кіберзлочинністю / Реферативний огляд європейського права // За заг. ред. В. О. Зайчука. – Квіт. – черв. 2015 р. – К., 2015. – С. 59-60.

¹⁸ Agreement with the United States on mutual legal assistance [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=URISERV:jl0052>

¹⁹ Data Beyond Border: Mutual legal assistance in the internet age [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://csis.org/files/attachments/GNI%20MLAT%20Report.pdf>

ініціатива, здійснення цієї процедури сьогодні займає кілька місяців, а в окремих випадках – навіть років, в той час як вчинення кіберзлочинів здійснюється буквально «зі швидкістю світла».

На думку фахівців, внесення відповідних змін до договорів про взаємну правову допомогу важливе з двох причин. По-перше, на сьогодні запити про надання правової допомоги передаються через дипломатичні канали, що сповільнює реакцію на кіберзлочини. Відтак необхідним є використання інформаційно-комунікаційних технологій для прискорення процесу формування та обміну такими запитами. По-друге, внесення відповідних змін до договорів може закріпити принцип взаємності у відносинах між державами з питань надання правової допомоги у справах щодо кіберзлочинів. Це, в свою чергу, надасть змогу встановити тіснішу співпрацю між правоохоронними органами держав, що співпрацюють.

У цілому ж Європейський порядок денний з питань безпеки є важливим документом у сфері кіберзлочинності. Однак, наступним суттєвим кроком у розвитку та зміцненні внутрішньої інформаційної безпеки ЄС має стати поширення і зміцнення саме зовнішнього співробітництва у цій сфері.

Чи підриває ЄС демократію в Європі?²⁰

Європейський Союз продемонстрував повну зневагу до демократії і верховенства права, послідовно порушуючи право громадян на оскарження рішень інституцій ЄС у Суді ЄС.

На думку Анаїс Берт'є (Anaïs Berthier), юриста компанії КлаєнтЕрс (*ClientEarth*), організації активістів захисту довкілля, такі права включені до установчих договорів ЄС, але вони дедалі частіше порушуються. Не звертаючи уваги на такі порушення, керівні інституції ЄС у такий спосіб порушують принципи, визначені Орхуською конвенцією ООН²¹ щодо права осіб на

---

²⁰ Five ways the EU is undermining democracy [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.euractiv.com/sections/climate-environment/five-ways-eu-undermining-democracy-316372>

²¹ Convention on Access to Information, Public Participation in Decision-Making and Access to Justice in Environmental Matters [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unece.org/fileadmin/DAM/env/pp/documents/cep43e.pdf>

судовий захист. Адже ЄС приєднався до Конвенції майже 20 років тому.

На думку експертів, основною проблемою є те, що судові інституції розглядають спори лише між інституціями ЄС, країнами та приватними компаніями, проте громадяни та суспільство фактично позбавлені права брати участь у цьому процесі, відтак – відсторонені від процесу прийняття рішень на рівні ЄС.

Саме тому 1 липня 2015 р. представники компанії КлаєнтЕрс взяли участь у слуханні Комітету ООН з виконання Орхуської конвенції проти ЄС, за результатами якого дійшла таких висновків:

– жодна неурядова організація або громадянин не має права безпосередньо подавати позов до Суду ЄС проти інституцій ЄС, а лише до національних судів, які можуть потім передати рішення на розгляд до Суду ЄС;

– ЄС відмовляється забезпечувати право на судовий захист з питань охорони навколишнього середовища на національному рівні. Єдиним документом у цій сфері був проект директиви 2003 р. щодо надання такого доступу, який так і не було прийнято;

– аргумент Європейської Комісії щодо захисту прав з питань охорони навколишнього середовища у Суді ЄС через національні суди не є прийнятним з правової точки зору відповідно до Орхуської конвенції;

– у регламенті Суду ЄС існує відмінність між порядком розгляду екологічних справ національними судами і Судом ЄС. У випадку з позовами, що стосуються питань навколишнього середовища, правовий захист надається виключно національними судами;

– Суд ЄС порушує рішення Комітету ООН з виконання Орхуської конвенції, який зобов'язав приймати до розгляду рішення з питань охорони навколишнього середовища, тим самим порушуючи норми міжнародного права.

До питання про реформування Ради Безпеки ООН²²

Давні дискусії навколо питання щодо необхідності реформування Ради Безпеки ООН отримали новий поштовх. Зокрема, 26 вересня 2015 р. відбулася зустріч лідерів Німеччини, Бразилії, Індії та Японії, результатом якої стало прийняття спільної заяви про реформу РБ ООН. Головним аргументом негайного реформування Ради Безпеки стало те, що у XXI столітті остання має працювати ефективніше та мати у своєму складі представників більшої кількості держав.

Згідно із заявою учасників зустрічі, у своїй нинішній формі РБ приймає рішення, що мають менш законну силу, ніж повинні були б. Враховуючи той факт, що Рада Безпеки не зазнавала реформ з 2005 року, учасники зустрічі наполягають на якнайшвидшій розробці та затвердженні плану проведення таких реформ.

Варто відзначити, що група держав, які прийняли заяву, разом з іншими країнами, вже тривалий час вимагають реформи і розширення кількості постійних членів РБ, адже наразі до них відносяться лише п'ять держав: Китай, Франція, РФ, Велика Британія та США. Принципово важливим питанням у цьому зв'язку є те, що постійні члени Ради Безпеки мають право вето у процесі прийняття рішень; інші ж десять країн, які змінюються кожні два роки, такого права позбавлені. Це питання набуває особливої важливості під час голосування за воєнну інтервенцію чи прийняття санкцій.

Основними противниками реформи залишаються Китай, РФ та США, які прагнуть відстояти власні інтереси. До них долучаються й інші держави. Так, наприклад, проти прийняття Німеччини до постійних членів Ради Безпеки виступає Італія, проти прийняття Бразилії – Аргентина, а проти Японії – Китай.

Сьогодні Німеччина є основною країною, яка домагається прийняття до постійних членів Ради Безпеки, відтак вона продовжуватиме свою зовнішньополітичну діяльність у цьому напрямі. Її доручення до спільної заяви є одним із перших кроків на

---

²² UN Security Council reform back in the limelight [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.euractiv.com/sections/global-europe/un-security-council-reform-back-limelight-318015>

цьому шляху. Оскільки кількість країн, що не задоволені нинішньою структурою і методами роботи РБ, дедалі зростає, експерти прогнозують, що четвірка держав, які прийняли заяву, швидко знайде союзників у реформуванні цієї інституції, особливо зважаючи на важливість забезпечення європейської безпеки у контексті безпеки глобальної.

Глави держав – членів ЄС вирішують посилити зовнішні кордони²³

Міграційна криза в Європі змушує держави – члени ЄС мобілізувати всі зусилля задля її якнайшвидшого вирішення. Зокрема, 24 вересня 2015 року відбувся терміновий саміт з питань кризи біженців, в ході якого було вирішено посилити режим захисту кордонів ЄС і створити та належним чином облаштувати спеціальні пункти прийому біженців, у яких могли б обробляти запити на надання притулку та повертати до країн їхнього походження економічних мігрантів.

Під час зустрічі її учасники наголосили на схожості європейської проблеми з тією, що постала перед Туреччиною, в якій роками живе величезна кількість мігрантів. Тому одним із перших рішень саміту стало надання допомоги Туреччині.

Щодо власних кордонів ЄС було прийнято рішення застосувати принцип «перехоплення» біженців у прикордонних країнах-членах, таких як Італія та Греція. Наголошувалося також на важливості надання допомоги сусіднім з ЄС країнам, які, у свою чергу, також стикнулися з міграційними проблемами. Це зумовлено необхідністю забезпечення захисту ЄС своїх внутрішніх кордонів.

На зазначені цілі вирішено виділити: 100 млн євро – на надання допомоги державам-членам, які найбільше постраждали від міграційної кризи; додаткові 600 млн євро – відповідним агентствам ЄС у 2016 р.; додаткові 200 млн євро – Міжнародній продовольчій програмі на 2015 р.; додаткові 300 млн євро – на надання гуманітарної допомоги у 2016 р.; а також 1 млрд євро – Туреччині.

---

²³ Leaders decide to strengthen EU's external borders [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.euractiv.com/sections/global-europe/leaders-decide-strengthen-eus-external-borders-317919>

Учасники саміту також наголосили на можливості отримати допомогу від Канади і США, для чого необхідно найближчим часом скликати міжнародну конференцію в рамках ООН.

Європейська Комісія створює передумови для реформ у зоні євро на період після 2017 року²⁴

Останнім часом зона євро постала перед новими викликами: економічна криза в Греції, міграційна криза, створення банківського союзу, фінансова нестабільність в Китаї тощо. Відтак 19 європейських країн, що входять до єврозони, готуються до майбутніх масштабних реформ у рамках ЕМС.

За словами Валдіса Домбровскіса (Valdis Dombrovskis), заступника Голови ЄК з питань розвитку євро та соціального діалогу, необхідно створити робочу групу з питань розробки Білої книги для реалізації другого етапу реформування ЕМС. До складу робочої групи мають увійти члени не лише ЄК, але й інших інституцій ЄС та представники держав-членів. Біла книга має бути розроблена до 2017 року та має розширити реформи з метою врахування поглиблення єврозони після 2017 року, включаючи новий стабілізаційний механізм в рамках ЕМС.

Паралельно з цим процесом Європейська Комісія продовжує працювати над новим зводом економічних правил ЄС. До нього буде включено:

- прийняття заходів для підвищення зовнішнього курсу євро, насамперед за допомогою засобів Міжнародного валютного фонду;
- перегляд фіскальних і макроекономічних правил з метою їх більшої соціалізації;
- створення нових регуляторних інституцій у валютній системі євро;
- розроблення єдиного плану щодо Схеми страхування вкладів ЄС²⁵ тощо.

---

²⁴ Commission lays the groundwork for post-2017 eurozone reforms [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.euractiv.com/sections/euro-finance/commission-lays-groundwork-post-2017-eurozone-reforms-317784>

²⁵ Directive 2014/49/EU of the European Parliament and of the Council of 16 April 2014 on deposit guarantee schemes [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:32014L0049>

З метою зміцнення регулювання єврозони голів ЄК, Ради, Єврогрупи, ЄП та ЄЦБ закликали поєднати свої зусилля у підготовці подальших кроків до покращення економічного регулювання в зоні євро. У їхній доповіді, представленій у червні ц.р., зроблено висновок, що для того, аби зона євро поступово перетворилася на справжній ЕМС, необхідно буде перейти від системи правил і настанов для розробки національних економічних політик до системи більшого суверенітету у рамках спільних інституцій, більшість з яких вже існують і можуть поступово виконати це завдання. У доповіді передбачено три етапи поглиблення інтеграції:

– *етап 1* (1 липня 2015 р. – 30 червня 2017 р.): стадія «поглиблення через дії», на якій здійснюються «маленькі кроки» у напрямі фіскальної конвергенції з використанням існуючих інструментів та договорів;

– *етап 2* (30 червня 2017 р. – 2025 р.): «більш зобов'язуюча» завершальна стадія, на якій має бути надано правового характеру ряду загальноприйнятих стандартів конвергенції, а також створено казначейство єврозони;

– *етап 3* (не пізніше 2025 р.): фінальна стадія, на якій всі процеси планується завершити.

В рамках цього процесу автори доповіді закликали держави-члени завершити створення банківського союзу, розробивши Схему гарантування вкладів ЄС.

Інформаційно-аналітичний дайджест

РЕФЕРАТИВНИЙ ОГЛЯД ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА

Липень – вересень 2015 р.

*Загальна редакція В. О. Зайчука,
академіка НАПН України*

Випуск підготували:

Ворошилова І.В., Горькавий С. С.,
Шморгун Б. В., Щукіна А. В.

Відповідальна за випуск:

Гріненко О. О.

Формат 60x90/16. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 1,87. Обл.-вид. арк. 2,5.

Оригінал-макет підготовлено в
Інституті законодавства Верховної Ради України
04053, м. Київ, пров. Несторівський, 4.